

Kouluerot Helsingissä: *Mahdollisuuksien tasa-arvo eriytyvien naapurustojen ja koulujen metropolissa*
FM Venla Bernelius

Helsingin seudulla on käynnissä historiallinen murros. Kaupunki kasvaa voimakkaasti ja samanaikaisesti yhteiskunnalliset erot syvenevät erityisesti taloudellisella ja etnisellä ulottuvuudella. Ennen 1990-luvun lamaa seudun kehitys kulki kohti pieneneviä alueellisia eroja, mutta lama ja seurannut nousukausi käänsivät erot kasvuun. Kehityskulut heijastuvat kaupunkinaapurustoihin liisääntyvinä sosiaalisina ja etnisinä jakoina: metropoli on jäsentymässä uudella tavalla. (ks. esim. Vaattovaara & Kortteinen 2012; Helsingin... 2013)

Alueiden eriytymisen rinnalla peruskoulujen ja oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet läpi 2000-luvun (Kuusela 2010). Merkit koulujen eriytymisestä ovat yllättäneet kansallisesti, sillä suomalaisen koululaitoksen PISA-tulokset ovat saaneet maailmanlaajuisia huomiota nimenomaan pienten osaamiserojen vuoksi. Korkeita ja tasalaatuisia tuloksia on pidetty laajalti suomalaisena menestystarinana ja osoituksena hyvin toteutuvasta mahdollisuuksien tasa-arvosta. Kansallisten arviointien mukaan koulujen väliset osaamiserot ovat kuitenkin Helsingissä jo tasolla, joka on verrattavissa sosiaalisesti ja alueellisesti huomattavasti Suomea eriytyneempiin maihin (Kuusela 2010; Bernelius 2011).

Koulujen alueellinen tutkimus kytkee naapurustoissa ja kouluissa havaitut eriytymistrendit toisiinsa. Koulut eivät toimi maantieteellisestä taustastaan irrallisina saarekkeina, vaan niiden yhteys sijaintialueensa sosiaaliseen rakenteeseen on voimakas. Tutkimukseni osoittaa, että koulujen riippuvuus alueista on niin selvä, että peruskoulujen oppimistulosten suuntaa on mahdollista ennustaa sijaintialueen väestön piirteiden avulla, vaikka itse oppilaiden tai opettajien ominaisuuksista ei olisi tietoa. Riippuvuus pohjautuu oppilaiden sosiaalisen taustan – eli esimerkiksi alueellistuneiden aikuisväestön koulutuserojen – ja heidän keskimääräisten oppimistulostensa väliseen yhteyteen.

Näyttääkin siltä, että suomalainen koulutusjärjestelmä on laadukkaista kouluista ja kauttaaltaan tasokkaasta opetuksesta huolimatta kykenemätön nykyisellään torjumaan alueellisen eriytymisen vaikutusta koulujen toimintaedellytyksiin. Tutkimukseni osoittaa lisäksi, että oppilaiden kouluvalinnat omasta lähikoulusta pois eriyttävät koulujen tuloksia entisestään. Koulujen oppilaspuhjan ja osaamisen erot ovat korostuneempia kuin naapurustojen väliset erot. Voimakas eriytyminen voi vaikuttaa oppimisen edellytyksiin torjutuimmista kouluissa esimerkiksi rauhattoman luokkaympäristön ja erityistuen tarpeiden korostumisen kautta.

Suomalaisen koulun tasa-arvoiset tulokset ovat nojanneet yhteiskunnalliseen ja alueelliseen taseisuuteen. Eriyttävät kehityskulut herättävät nyt kysymyksen siitä, miten oppilaiden mahdollisuuksien tasa-arvoa on mahdollista tukea uudessa tilanteessa. Kuinka lisätään lähikoulujen hou-

kuttelevuutta, ja miten varmistetaan kaikille yhtäläinen oikeus oppia omasta perhetaustasta tai asuinalueesta riippumatta?

- Bernelius, V. (2011). Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. Yhteiskuntapolitiikka 76: 5, 479–493.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102966/bernelius.pdf?sequence=1>
- Helsingin tila ja kehitys 2013 (2013). Helsingin kaupungin tietokeskus. 210 s.
http://www.hel.fi/static/helsinki/valtuustoseminaari2013/Tila_ja_kehitys2013.pdf
- Kuusela, J. (2010). Teoksessa Rimpelä, M. & V. Bernelius (toim.), ks. alla.
- Rimpelä, M. & V. Bernelius (2010; toim.). Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla: MetrOP-tutkimus 2010–2013. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitoksen *Tutkimuksia B* 1. 93 s. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17076/MetrOP-raportti_1_verkkoversio.pdf
- Vaattovaara, M. & M. Korteinen (2012). Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. Talous & yhteiskunta 40: 3, 60–66. <http://www.labour.fi/TjaYpdf/ty32012.pdf>

Studia Generalia -tilaisuudet videoidaan. Niitä voi seurata internetissä sekä suorina lähetyksinä että tallenteina osoitteessa www.helsinki.fi/videot.

Yleisökeskusteluun voi osallistua myös Twitterissä (#studiageneralia) ja tekstiviestitse (p. 050 415 4892). Viestit luetaan tilaisuudessa mahdollisuuksien mukaan. Tilaisuuden jälkeen keskustelua voi jatkaa Studia Generalia -blogissa osoitteessa:
<http://blogs.helsinki.fi/studiageneralia>

Luentosarjan on suunnitellut Helsingin yliopiston Studia Generalia -toiminnan tieteellinen ohjausryhmä ja sen toteuttaa Helsingin yliopiston Avoin yliopisto yhteistyössä Unigrafian ja Helsingin yliopiston Tietotekniikkakeskuksen kanssa.
Lisätietoa: www.helsinki.fi/avoin/studiageneralia